

במדתו של דבר שהוא נשאר כמו שה' בנחיתת המתיחה והצמצום של עצמו. אלא שפ"י חנוכתו ממקום למקום ומרשותו לרשות אחר. נקרא מחפשת פ"י מה שתתם לו רשות יתירה על מה שהי' לו קודם לכן. ועל זה התין הוא שהונח שם פשט (סטרייסן) ומהופשט על העיר. ופשטו אל הגבעה (שופט' ס' וכו') ופשטו על הגמלים (איוב א) ודומיהם. ופשטו חז"ל מרובים מזה השם כמו פשט העני את ידו. פשט ידה וקבלה קדושין. ופשט לו את הרגל. ועיין בביאר זרק. ושם פשט מהשמות המורוח על דבר והפכו. שהוא מורה על קיין רשות כמו שנתבאר. ומורה על הפקעת רשות שהוא ענין ההפשה כמו ופשיטו את יוסף. והפשיט את העולה ודומיהם וכמעט חלץ. חבירו של פשט המורה על החליצה והפירה ומורה ג"כ על הלבשה. ויתבאר מזה בבאר ההדלל שבין חלץ. שלף. ופשט. בחלק השני אי"ה :

יריעה כב :

מש פ"ר השתוף בשניהם. הוא פרידק דבר מדבר (ענטפערן ג) וההדלל ביניהם. כי שם מש מורה על הסרידה במקצת. שלא נפרד הדבר לגמרי אלא נשאר שם עוד איזה יחוס או התקשרות בין הגמרי. שהוא אמנם כעין העתקה וכליזה (ווייז ג) וכמו שנתבאר לעיל בבאר שורה. ששם מש וג' שורה ענינם א'. עיין עליו ושם פ"ר מורי. על הפרוד המוחלט שנתבאר הקשור והדבקות מבין הגמריים לגמרי (אם גטאח) ויוזן זה הענין ביותר. כשנביט בשמושי אלה השמות במקומות שנתמשו פ"צ השליה. כי כשיאמר לא משו מקרב המחנה (שמוח י"ר) אל נא תמש מזה (שופט' ו') עיקר המכוון על הדבוק המוחלט. שלא תהי' שם אפי' פרוד כל שהוא או נטיה במקצת. אמנם כשיאמר לא יסור שני מיהודה (בראשית פ"א) לא יסרו ממנו (שמות כ"ז) הנה יהיה המחנה שולל אמנם הסרידה המוחלטת והיינו שלא יהי' שם בסול דבקות גמור אלא אינו שולל משלא יודמן שם לפעמים איזה קליזה בדבקות. ואלו אמר לא ימוש שני מיהודה. היינו למדין שלא יחי' שם שני בדבקות עם שני המלכות אפי' כמוט השערה אבל השם דבתיב לא יסור. ירצה אמנם שלא יודמן שם פרוד מוחלט. אבל העתיקה במקצת

נא 51 אפשר

זה לא יסול עליו שהוא נמתח יותר מדאי. אחר שכל גופים מחולקים אין בהם שיעור מוגבל למתי שיעדק עליהם לומר שהם מופשטים ביותר. וולם במקומות מחודות שיסול זה הענין ג"כ על גופים מחולקים מה שאין כאן מקימו. ולא נביא כאן במשפט. ג"כ אם שזה ההפשטות המרובה מצוי כך במוחלט. או אם אמר. בהעברה ובהתגלות המוחשי. עיין בפתיחת החברת הזאת כמה שדברנו על הענין כפי העיון הלמודי. אבל בכלל אנו לוקחים אותו כמו מה שהוא מחגלה במוחש שגיראה באלו נתוסף שם מדת הנמתח פ"י המתיחה. והוא מה שהונחו עליו. שם מתח. רח. תר. והל' ופשט. והונח שם מתח על התפשטות הקבוע. דהיינו שנשאר הדבר עומד כך כמו שנפשט. שלא יוסף ולא יגרע. ומזה. וימתחם כאהל לשבת (ישעיה' ס') (א"ס גרעה ט). והגזור ממנו שם אמתחת להוראת השק הרחב שאפשר שימתח ביותר. וכמעט אהל. ע"ש מתיחתו. והנחת שם תר אינו על פעל להתפשטות כ"א על האיכות המתהווה בדבר פ"י המתיחה שהוא שנעשה הדבר מאומץ ובלתי רסוי (גטפאט). וגזרותיו כבר נתבאר למעלה בשעת באורו. והנחת שם הל' על ההתפשטות התנעיי הכלפי שוקט (עלמ' י"ס) דהיינו שהוא מוסיף והולך הלך ומתפשט כעין האש שכשהוא יוצא פ"א לחירום טוב אינו עומד בהתפשטותו אבל הוא מתפשט והולך. וגזרות הל' מפורשים לעיל ביריעה הנזכרת. והונח שם רח ג"כ לא על פעל ההתפשטות עצמו. כ"א על הכשרו של דבר והכנתו לקבל ההתפשטות המרובה. וזה על שני אופנים. א' שם פ"צ ההתפעלות שהוא נוח לקבל התפשטות וולתו עליו (גרייאיג) ואם פ"צ ההפעלה. שהוא מוכשר ביותר להתפשט על זולתו. וכעין הרוח שזחמת דקותו מתפעל ותקבל התפשטות כל דבר עליו. והוא ג"כ בעצמו ענין מוכשר ביותר להתפשט על עצמו ועל אחרים וכמו שנתבאר למעלה בבאר ארץ עם כל הגזור מזה השם :

ורבה כל אלה מיני ההתפשטות שבה כאן זכרם. הפשוטות והכלתי פשוטות. הנה הם עכ"פ על האופן שהם ניכרים לעין. כי הן שהדבר מופשט אמנם במדתו הטבעית דהיינו שנפתחו קפליה. וכן שנמתח ביותר ממדתו הפשוטה. הנה אנו מכירין בו שהוא מופשט. ושהוא. כפי התגלותו עכשיו תוסס בשטחו יותר ריקות. מקומי ממה שהי' תוסס קודם שנתפשט. ויש מין התפשטות שלא נעשה שום שני

אפשר שידתן' ומוצאם השלילה יתחייב ג"כ סיוע שתשא' שם איזה דביקות עכ"פ במקצת . כי שלילה המוחלט מוליד חיוב הכללי מוחלט בהכרח . וזה מה שאמרו חז"ל (סנהדרין ה') לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבככל כו' . וכן גבי בדי' אלו אמר לא ימושו ממנו אלו לא יוחמו ממנו כמו שאמר גבי חשן . ולא יוח החשן מעל האשד . הי' במשמע שיהיו הכדים מדובק' בתכלית הדביקות עד שלא יהיו נשמטים מחקומם כל עיקר . כי כל מה שהיו נשמטים אפי' משהו . כבר היו בתכונת הגמישה והחוזות' אמנם כשאמר לא יסרו ממנו . איננו שולל כ"א אמנם שלא יהי' פס בטול דביקות במוחלט . אבל הם רשאים להיות רסוים בתוך הטבעות ומחטופע' לכאן ולכאן' ולמו שאמרו ו"ל (יופא עכ) מלמד שהיו מתפרקים ואינן נשמטין . דהיינו שהיו קבועים בארון . קביעות שלא ימושו' אבל היו מתפרקים לכאן ולכאן אלא שאינן נשמטין משם ולאן . ולפיכך אין זה שאמר במסעות הארון (בסרברד) וכמו אף ארון העדות ושמו בדיו . סופר לזה שאמר ולא יסורו ממנו . כי אע"פ שלא היו הכדים מופרים משם כפרוד גמור . הנה היו מ"מ מתנדנדים בתוך הטבעות לתורח ולתערב . ואף שכשעת שהי' הארון קבוע במקומו היו הכדים במנוחה וזולטים כשזה על פני הפרכת ועושים כו"ב גבשושיות כמין שגי דדי אשה 2 מ"מ כשהוסר הארון ממקומו בשע' סלוק מסעות לא ימלט משהי' הכדים נשמטות לפעמים מחקום קביעותן עד שהי' הא' בולס ללד מורח . והשני ללד מערב . או שהיו שניהם בולטים ללד א' יוסר מלגד השני והיו ע"י זה צריכין תקון והישרה שיהיו שוב בולטים לכל הצדדין כשזה דהיינו שיהי' מרכז של שניה' חכוון כנגד תרכו הארון כדי שיהיו נוח להשא' ולא ירב המשא על האיומר מעל השני וזה ענין ושמו בדיו דהיינו שיתקנו ויסדרו את הכדים בקביעות הישר . וא"כ אין צמוכן מלת . ושמו . הבאת דבר אל דבר . כמו וישם על שכמה . כיא מהוראת סדורו והערבתו של דבר . כמו ושמתי לך מקום (ח"ן ריכטן) . אמנם רבותינו בפלי התיב נחפורו שם ג"כ על סתירת אלה הכתובים ונדחקו ליישב אותה בפנין אחר ע"פ . ודעתנו קצרה מלהשיג סבת חיילונם כמה שדברנו . שהוא קרוב לפסוטו של מקרא . אולי נראה להם ו"ל מן הדוחק שיהי' מאד ושמו בדיו הנאמר גבי ארון . בלמי שזה למאמר ושמו בדיו הנאמר שם כש"ז כלי המספן כגון השלחן והמזבח' שפנין ושמו בדיו הנאמר בהם . הוא באמת חדוש קביעו' לא סדור קביעות . ממה שבדי השלחן והמזבחות . לא היו כלל קבועים כנושאים חפיד וכיוצא בזה

סיוצאו לשם ממקום אחר . שבהכרח גם ושמו בדיו הנאמר גבי ארון הוא הבאת הכדים ומקום אחד לכאן' והארכתו בענין כי מורה היא וללמוד אפי' צריך : והנה שם מש' . כבר בארנו עלינו ויסודו לעיל בבאר שורה כדי הצורך . ושם בר' . נבאר פנינו פה . פס כל המסתעף ממנו . ונאמר . כי שם בר' . פעמים הוא משמש להוראת הפרוד . כמו הסר משם . לא יסרו ממנו . ולפעמים להוראת הדבוק כמו ויסורו אליו . כי סר לראות . סורה שבה פה (רוח ו') ודומיהן . ובענין פנה ונחמה וכיוצא בהן . שיאמר ויפנו משם האנשים . ויאמר ג"כ ויפנו אל המדבר . ויט ישראל מעליו . ויט אליו חסד . וסבת זה השמש החמולף כבר הערנו עליו פעמים רבות . ומלזית זה הפנין הוא . כי מלגד שיש פעלים המקובצים מיד משני הסכים כל שהחילו לבוא כחטופה' כגון אותן הפעלים שעשים המסק בהם עם דבר שני הוא בעצמו בטול עסק מדבר שלישי . שבהם וכיוצא בהם צורך להיות אותם השם המוש' פעם א' להוראת הנד' האחד מן ההפכים . שיהי' מורה ג"כ על הנד' השני מהם לפעמים . כמה שהנדדים קשורים כל כך עד שקיום הא' מוליד סתירת השני בהכרח . ע"פיו . כבר הציב והשלילה מונחים כשם שהוא בעצם וראשונה . כגון נסעל הגט' בד"מ שהן כשיתחד ע"צ הקיום דהיינו גט' אל דבר והן כשיתחד ע"צ השלילה דהיינו הפניה מדבר . יהי' פס חמיד גט' מצויה' . שכל מה שהוא סונה מדבר הגם הוא נוטה אל דבר שני . ושוב יצדק שם פנה לשמש בין על האוסן המקיים ובין על האוסן השולל . אלא שאפי' . באוסן הפעלים שאין האוסן המתהפך נגרר בהם אחר האוסן שכנגדו בהכרח . כגון פעל הקשור בד"מ . שהנד שכנגדו הוא ההיפך . אבל אין ההיפך . אופן . הנגרר תמיד עם אופן הקשור . כי אפשר שיתקוה שם קשור עם דבר מבלי שקדם לו היפך מדבר . וכן להפך . שאפשר שיוסר הדבר מקישורו וישאר כך ולא יבוא עוד אל שום קשור . אפי' באלה הפעלים וכיוצא בהן . ג"כ צורך . שיהי' הפס . המונח להוראת הנד' הא' מהן . כל מורה לפעמים ג"כ על הנד' השני והאוסן המהופך . כל שהאוסן המתהפך או המתנגד הוא ממין ההתנגדות של האוסן שכנגדו . רצונו לומר . כי בכל פעל יתעצמו ב' מיני התנגדות . התנגדות כללי . והתנגדות סרטי . הכללי . הוא המציאות וההעדר . שאפשר שימצא זה הפעל . ואפשר שלא ימצא . חלף ההתנגדות מקפת בכל סוגי ומיני האפשר שבפולם . שאפשר שימצא הדבר ואפשר שלא ימצא . ויש התנגדות סרטי . והוא הכללי

מקצת

(ל גטמחן) אבל הוא מורה בדיוק על היות הדבר מקושר
עם דבר קשר מלאכותי. כאלו תאמר צמדל וברכוסה
או נתפס בכלי בבחינה גשמיית. או בהקשים ולמודים
תופסיים בבחינה עיונית. כי בזה האופן לכד. הדבר
מוסר בהחלס מן הדבר שנפרד משם. לא כן כשאין
הדבק טוב והמוסר הוא חסשי בעמידתו. לא יתכן עליו
לומר בהבנה החלטית שהוא מוסר. אחר שאפשר לו
לחזור לשם. וגם איננו צאופן התנגד הפרטי כל
שאיננו מקושר היטב עד שיפול בו הוראת שם סר וכמו
שנבאר:

והרי לנו כגון ד' הוראות מונחות בשם סר. פעם על
הסרוד והסרה. ופעם על הקסור והדבוק.
ומהם יתעטפו עוד הוראות שניות. המסתפק מן סר
מהוראת הסרוד. הוא שם יסר להוראת המוסר. אם
מוסר מוכחי (ל כט) שהוא אמנם ווכוח דברים. כמו
השמיץ. את קולו ליסרד (רביסר) הנה יסרת רבים
(איוב ד) ממה ומוסר ודומיהם. ואם מוסר ענשי
(סטרמח) כמו ויסרו אותו (דברים כב) ואל כחמסך
תסירני (תלים ו) יסר אחנם צפוסים (סליסא י"ב)
ודומיהם. שהענין בכל מיני המוסר ג"כ אמנם הסרה
להסיר האדם מענין המנונה שהוא נמצא בו. כי ההסרה
הוא העיקר וההחלטה בהעסקה המוסרית. שצריך שיהי
המתסר מוסר תחלה מענינו טרם שיהי יכול לכנס
בענין אחר. ומשלם זאת ההסרה ע"י תוכחת יסר
ואחרים אתם שתרמים לו גנות ענינו ונעיונות סותר
או ע"י הכאות ועונשין עונש מחון או עונש הגוף. בזמן
שאיננו צר הכי שיפסיקו לו דברי תוכחה הסותרים באוי.
אמר (סלי כט) בדברים לא יסר עבד כי הפעדים
וכדומה להם מעלי המחון שאין להם משוש עיוני. צריך
להעיר אונס לשמוע בלמודים ע"י הערס המשוש הגשמי
שבהם. אם בכלי ברזל או בכלי עץ יד אשר ימות בם
אם לא ישוב ויחזור למוטב:

או שיהי גורם שם מוסר. משם אסר להוראת
הקסור. והיינו. שחלית המוסר אם תוכחי או
ענשי. הוא לאסור את האדם בענין הסותר לענינו
ולקסור אותו בו (בעורין). וההבדל בזה. אם
שיהי תכלית המוסר להסיר. או שיהי תכלית המוסר
לאסור. ימצא אמנם בנושא. שיש בו אופן מבונה.
ואופן משובח. ואופן ממוצע דהיינו לא מבונה ולא.
משבח. שבו מין הטוש כלבד. יש הפרש גדול בין
ההסרה מאופן המבונה לה איסור צאופן המשובח. כי
באיסור צאופן המשובח. הנה המתסר. מוסר מאופן
המבונה וגם מאופן הממוצע. אמנם צאופן ההסרה
מדרך

מתעטס כ"א בנושא וולת נושא. כגון השחוק והבכי.
שהבכי הוא המתנגד אמנם לפעל השחוק אבל לא לפעל
אחר כולו תאמר. הראי והשמיטה ההלוד והאכילה
ודומיהן. כי אין שייכות לפעל ה"כי עם אלה הפעלים
כלל. אבל יש לו שייכות עם פעל השחוק. בבחינת
שהוא הפכו ואי אפשר שימצא עמו בפעם א'. ושוב יצדק
ש' שם שחוק מורה לפעמים ג"כ על פעל הבכי.
במה שזה הפעל הוא המתנגד הפרטי של פעל השחוק
ונגדר במינו ע"צ ההתנגדות. וכן הקדושה והטומאה.
הקלום והחרוף. הנה ההתנגדות הכללי שצאלה ההפכי
הוא שיהי הדבר לא קדוש ולא טמא. כ"א חול. גרידא
או שיהי לא מקולם ולא מחורף. וכשהונח שם קריש
על הדבר שיש בו קדישה. או שם קלס על הדבר
שמטבין אותו. שוב אי אפשר שיהי שם קריש מורה
ג"כ לפעמים על דבר חול שאיננו לא קדוש ולא טמא.
ויהי שם קלס מורה לפעמים על הדבר הפשיט שאין בו
לא קלום ולא חרוף. כי בזה האופן הי שם א' מורה
על המציאות ועל ההעדר. שהוא התנגדות כללי המקיף
בכל הדברים. וזה לא יתכן בשום אופן. אבל ממה
שפעל הקדוש יש לו ג"כ מתנגד פרטי והוא פעל הטומא'
המתנגד אמנם אל הקדושה ולא לפעל אחר. וכן פעל
הקלום שמנגדו הפרטי המיני. הוא החורף. בזה
האופן לכד. יצדק שיהי שם קריש כמו סוורה על
הקדושה מורה לפעמים ג"כ על הטומאה. ושם קלס
המורה על השבח שיהי ג"כ מורה על הגנות. ממה
שאלה האופנים המתנגדים הם הפרטים המיניים של
האופנים שכנגדם. ונמצא שיאמר שם קריש על
הקדושה כמו כלי הקדש. ויאמר ג"כ על הטומאה כמו
לא תהי קדשה. מן מקדש המלאה. ואמר לקלס אתון
(יחזקאל טו) והוא שכן. ואמר ג"כ לעג וקלס (תלים
טר) והוא לגנאי וגדוף. כי לא יהי זה גרע משאר שמר.
משותפות ששם א' מורה על שני ענינים ממה שיש לאופן
הענינים איזה הדמות זה לזה. כגון שם זקן המורה על
תעלת הפה. ומורה על הזקנה. וכיוצא בזה. הנה
גם בשני ההפכים נמצא הדמות בבחינת הגדר
שהם נגדרים בגדר א'. וזה הענין הוא צנין אז לכל
ההוראות המתהפכות שבמקרא המורות על איסור והתר
קירוב וריחוק קיסור ופרוד וכיוצא בכן. מהן מה
שנאמר כבר. ומהן מה שאנו עתידין לבאר. ומכללם
הוא שם סר המורה על דבר והפכו. פעם על ההסרה
והסרוד וכמו שנבאר לעיל. ופעם על הקסור והדבוק
ובתוס' כאל"ף. והוא שם אסר להוראת פאיסור
ופרנות המחוק. שהענין בו. היות דבר מוסר אל דבר

מדרך המגונה לא יחי' המתיסר כ"א אמנם מוסר מאוסן
המגונה אבל עדיין בלתי מוגבל להיות אסור באוסן
המוסר אחר שאם כבר הוא באוסן הממוצע . כבר
הוא ג"כ מוסר מאוסן המגונה . ומעתה כל שכלית
המייסר להסיר את המתיסר אמנם מדרך המגונה
בלבד . ובלתי מושג שוב על המעמד שבהם לו המתיסר
אם הוא אמנם מוסר מן המעמד שהי' בו . הנה כבר
יספיקו להשתדלות המכיר אותו מענינו לבד . אמנם
כשיהי' תכלית המייסר לאסור אותן בדרך הטוב . שוב
לא יספיקו להשתדלות בהסרת המתיסר מדרכו
המגונה בלבד . אבל יהי' צריך ג"כ להניח עליו דברים
המכריזים אותו לאחוז בדרך הטוב כי בולת זה . אסר
שיהי' המתיסר תוסס אמנם הדרך הממוצע שאין בו לא
רע ולא טוב . ולא השיג המייסר ג"כ את מבוקשו .
וזה שיך אמנם במין נושאים שיש בהם ב' הפכים ומעמד
ממוצע . ואולם במין נושאי' שיש בהם ב' הפכים גרידא
בלי ממוצע . דהיינו שיש בהם אוסן מגונה ובלתי מגונה .
או אוסן בלתי מגונה ואוסן משובח . או אוסן מגונה ואוסן
משובח אבל בלי אמצעי . באלה הנושאים אין עוד הפרש
בין ההסרה לאיסור כי מיד שיסר המקבל מן האוסן הא'
כבר הוא כנוס וקשור באוסן השני ממילא אחר שאין שם
ממוצע שאסר שירגיע בו המקבל . ויהי' א"כ
האסיר משיג מבוקשו ג"כ על כל אוסן שיתקוה המייסר
שלו . הן ע"פ ההסרה והן ע"פ האיסור . אלא שבהשתדלותו
ע"פ ההסרה . יהי' החיוב תולדה נמשכת בהסרת מן
השלילה הגלויה . ובהשתדלות ע"פ האיסור פהי' השלילה
תולדה נסתרת מוגרמת מן החיוב הגלוי . הדמיון בזה .
הבטלה והעסק שהם ב' הפכים בבחינת עצמן . גם
בבחינת השבח והגנות . שסתם בטלה מגונה . וסתם
עסק משובח . ויש באוסן הבטלה . ב' מיני גנות . הא' .
שהבטול מביא לידי שעמום וסדרף הדעת . והב' . שכל
מי שגונה בו לא יכנס ובפעל העסק יש בו ג"כ ב"אופני'
אוסן משובח ואוסן לא משובח ולא מגונה . המשובח . הוא
העסק בדברי חכמה . והממוצע . הוא העסק בדברי
הרשות . שבה האוסן הנה הבטול מוסר מן הבטלה אבל
עדיין בלתי ראוי לשישבוש על זה העסק הרשותי מן
עצמו . והנה כשישעצמו הבטלה המגונה מן העצמו .
עם עסק הרשות לדיון עסק הרשו' עם עסק החכמה או
הבטלה המגונה מן חסרון תוססת דעת עם עסק החכמה
לדין . והיינו במלמד הוסיב לפני רבו שהתקפיד בשלילה
במלתו שיהי' עוסק בלמודו להוסיף חכמה . הנה בכל א'
מאלה הנושאים נמצא ב' הפכים שאין ביניהם שום ממוצע
שאי אפשר שיהי' האדם לא בטלן ולא עסקן . או שיהי'

עסקן אבל יהי' בלתי עוסק לא בעסק רשית ולא בעסק
חובה . או שיהי' התלמיד לא בטלן מן הלימוד ולא עסק
בלימוד . הנה כמה יקרא תלמיד ובלילה האופנים כבר
ישיג המייסר את מבוקשו על כל אוסן שיחקן המוסר שלו
כי הדבר א' אם שיסירו מן הבטלה . או שיסירו מן
העסק . והדבר א' אם שיסירו מן העסק בדברי הרשות
בשביל שאין בו תועלת או שיסירו מן העסק בדברי חכמה
בשביל שיש בו תועלת כי הכל א' . מזה שהמחויב ביציאה
מדבר שאינו תועלת הוא הכניסה במעמד
שיש בו תועלת כל שאין שם ממוצע . וכן
הדבר א' . אם שיסיר הרב את התלמיד מן הבטלה . או
שיסור אותו בעסק הלימוד . ומאז שהחנאי המכוון
בהעדר בטלתו הוא העסק בלמוד בלבד . נמצא באלה
האופנים אין הפרש על איזה אוסן שיחקן המוסר נגד
המתיסר . כי הן ע"פ ההסרה והן ע"פ הכסור . ישיג
המוכיח תמיד את מבוקשו :

ואולם כשישעצמו הבטלה המגונה מן העצמו .
עם עסק המצוה לדין . בזה הנושא כבר נמצא
ב' הפכים שיש ביניהם אמצעי . כי הבטול הוא מגונה
מלך העצמו . והעסק בדבר מצוה הוא משובח .
והעסק בדבר הרשות ממוצע ביניהם . שאינו לא משובח
ממה שאין בו השתדלות חכמה . גם לא מגונה ממה שאין
בו הכנה אל העצמו . ושוב יהי' הכדל עצום בין ההסרה
והאיסור . כי אם יהי' תכלית המייסר להציל אתם הבטול
מידי שעמום . כבר יספיק לו כשיסיר אותו אמנם ממעמד
בטלתו . יעסוק אחר כ' כמה שיהי' . אמנם כשיהי' תכלית
מבוקשו שיהי' הבטול עוסק במצוה . שוב לא ישיג בוונתו
ממה שיסירו מדרך הבטול גרידא . כי יהי' משאיר אותו
עם כל תוכן אזהרתו שיהי' מוטב פנים ושואב מים שגם
בזה הוא מוגל מן העצמו . ותורה מה תהא עליה . ויהי' א"כ
צריך לאגדנו בטועל ובסירוש בעסק החכמה בהראות
יקר תפארתה והתועלת היוצא ממנה ואז יהי' אמנם
מוכשר להשיג מבוקשו :

ורע שזה שאמרנו שכל אוסן הנושאים שיש בהם ב'
הפכים בלי ממוצע . אינו בין האופנים
המסריים . אם ע"פ האיסור ארץ . ההסרה . הוא נדח
אמנם בבחינת הדרך . הגלוי . אבל בבחינת העצמו
הדמיון אין מקום לזה הענין כי במשפט הדמיון אין אדם
נענש בעבירה . כ"א מה שזוה עליה בסירוש . ולא ע"פ
הדיוק והשפלות הגיוני . כי לאו כולי עלמא דינא
במירי זבלתי בקיאים בדרכי המתייבים ומעשה ההקל
עד שיתחייבו אף על מה שלא נאמר בסירוש . הלא ידעת
מן העיקר הגדול שכמעט כל דרשות התורה סוככת עליו .
והוא

חברת ג

יריעות

שלמה

יריעה כב קב

והוא שאין מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין . אע"פ שכל ק"ו הרי הוא כמבואר לכל . אף על פי שאין לו כ"א אומנם נזון קטן מן השכל . מ"מ לא ימלט משימאל בכל הקבוצ האנושי מי שיסכל זאת . והתורה התפשטה אזהרותיה הנוגעים אל הפרטים על כל הפרטים כולם אחד מכל לא נעדר . ולא דברה כלל עם בעלי ההגיון . גם לא עם בעלי ההכרעה . כ"א באיש שיש לו חושים בריאים ושכל בריא . וכל שיש לו כאלה כבר הוא איש דמיון . ומייב בכל מה שמייבבה התורה את האדם . עיין לעיל בבאור . ר"ס . ומעין זה ענין העיקר שאין לוקין על לאו . הבא חכלל עשה כגון בעולה לכ"ג ומצרי ואדומי בקהל ישראל . כי אע"פ שהלאו היא שלילה מתחייבת מן החיוב בהכרח . שאמר הכסוב כ"א במילה מעמיו יקח . אשה כבר ימלט מזה בתכלית ההחלט שלא יקח בעולה . מ"מ לא לקו עליה . והוא מתחמם שלא באמרה השלילה בפירוש ומתחייבת אחר ע"פ ההקש ההגיוני . ואם הענינוהו עליו היינו עונשי . אומרו על דבר שלא הזהיר עליו ואין עונשין ולא מזהירין . וכאן הזהירה היא מתעצמת ע"פ החיוב דהיינו שיקח דווקא בתולה ואין להענין עם הלאו המתעצמת בשלילה שלא יקח בעולה . ואמרו (יומא פ"א) דמשום כך לא באמרה אזהרה בענין משום דלא אפשר בו . והיינו שהי' צריך להזהיר על הענין כלשון לאו ושלילה . כל שמה' מתילדת לעונש הבא על שלילת הענין . והוא אי אפשר . כי אם יאמר השמר במצות ענין הי' זה עשה מתעצמת בחיוב וכמו שאמרו דהשמר דעשה עשה . ולא יתה שוב מתילדת לעונש על השלילה . עד שהקשה מי שהקשה שם דנכתוב השמר סן לא תפונה דוכו ג"כ לאו . ודוגמת זה הענין . הוא ג"כ ענין תנאי כסול שאם לא נכלל התנאי בפי' או המעשה קיים והתנאי בטל . אע"פ שגד הגעלם מן התנאי . מתחייב בהכרח מן הגד הנגלה . מ"מ אין בו כל כך חזק כאלו כל דדיו מסורשים . ועוד הרבה ענינים כאלה הנוגעים לענינו . ואע"פ שלפעמים הוא המוסר שמכלל הן אתה שומע לאו . הנה לזה הענין דרך אחר מה שאין באן מקומו :

ובאור מה שמערכין עד כאן י"ה ג"כ שם במוסר הנופל בענין החמץ . מתחלק במונחיו . כפי חלוקת המעשים שיתעצם בהם . ויבי' לפעמים . המוכן ממנו **המורה** בדרך הרע . ולפעמים **המורה** בדרך טוב . ולפעמים **המורה** וההסרה כאחת . והיינו . כשהנושא הוא מחייב עשה . והי' המוסר הנופל בו ג"כ מענין האיסור והקשור . וכשהנושא מחייב לאו . וי"ה ג"כ המוסר מענין ההסרה . וכשהנושא דבר שיש בו עשה ול"ת כאחת . וי"ה ג"כ המכוון להסיר את האדם מזה

ולאסור אותו מזה . שבבחינת הלאו שבאומרו הנושא י"ה המייסר משתדל בהסרה מן הגנות . ובבחינת החמץ שבו י"ה המייסר משתדל בהתקשרות המייסר . **בבחינת** המשובח . והוא . כי כשנבחין באופנים שהטילה בחורה עלינו המצות הדמית . נמצא כל חיוני הענין . מוטלות עלינו ע"פ החיוב . שזה שאמרה התורה שגשג בסוכה בד"מ הטילה עלינו זה החק כלשון חיוב . באמור בסוכה ששבו שבעת ימים דהיינו שגשג בסוכה . ולא כלשון שלילה . דהיינו שלא נהי' בתכונת העדר הישיבה . וכמו זה כל הענין שבחורה שהאזהרה בהם ממיד ע"פ החיוב והקיום . שנעשה כך וכך . ולא שלא נהי' בתכונת העדר העשי' כך וכך . משום כך גם המוסר הנופל על בעול העשה הן ע"פ העונש אחר הכטול והן ע"פ הכערה קודם הכטול . י"ה צריך שימנעם בחיוב . וקיום הדבר . שהוא בעצמו התקשר המייסר . בדרך כטוב . דבולת זה לא הי' המוסר מעין האזהרה שהזהיר המייסר מזה הדת . וכן הדבר בחייבי לאווין להפך . שכל מה שהניחה התורה עלינו בהרחקה מן הלאו הניחה אותו ע"פ השלילה ומניע דהיינו שלא נעשה כך וכך . אבל לא ע"פ החיוב וקיום דהיינו שנהי' בתכונת העדר העשה כך וכך . שכתאמרם בד"מ לא תעשה לך פסל . מוכן הדבר' הוא שלא נהי' בתכונת עושי פסל . אבל לא שנהי' בתכונת בלתי עושים פסל . ואע"פ שענין ב' אלה המובנים אחד . מ"מ יש ג"מ לענין האזהרה המוסרית . שאם הזהירו אותו שיהי' בתכונת בלתי עושים פסל . ועשה פסל . לא הי' עכ"ז ראוי לעונש . משום דהי' זה כמו לאו הבא מכלל עשה שאין לוקין . אחר שהיתה האזהרה מתעצמת בחיוב מה שיהי' בו . ולא בשלילת מה שלא י"ה בו . וכמו שקדם לעיל ולפיכך י"ה ג"כ המוסר הנופל בהנחה הלאו . מתעצם אומנם ע"פ ההסרה והרחקת המייסר מהענין המבונה שהוסל עליו שלא להמציא בו אמרה התורה . ושנאמרו ישמעו ויראו ולא יוספו לעשות כדבר הרע . וכל ישראל ישמעו ויראו ולא יידון עוד ודומיהן . הכל ע"פ שלילה והרחקה . שיהי' השומע והדואה לוקח מוסר . לשהי' מוסר לשהי' מוסר להבא ומרוחק מהענין המבונה . אומנם כבאומרים שיש בהן עשה ול"ת כגון שביתות שבת וי"ט ודומיהן שיש בהן עשה ול"ת : בהן י"ה ג"כ סכנות המוסר מתעצם בהסרה ואיסור כאחת . דהיינו הסרה ממעשה הלאו . והקשירה בקיום העשה . ולפיכך כל מקום שיסומם שם בשם יסור נלמד אומנם להשגיח על המעשה המתחמדים שאם הוא מתעצם בקיום וקנין ופועל לעושהו . י"ה יסור . מל' קשור . ואם הוא מתעצם בשלילה והרחקת העושה מן הגנות . י"ה ענינו מל' הסרה

שנאמר

ג

ג

שכנאמר ח"כ (רביים כ"א) ויסרו אותו ולא ישמע אליהם
הענין ששמעלו בהסרתו מענין המגונה שהוא שלא יבי'
שד ואלל וסנא . וכיוצא באלה המאמרות שמהם תקיש
על השאר :

והשמישים משם אסר . אסרו אסירי המלך
אסורים . אשר יוסף אסור שם (בראשית
ל"ט) והוא אסירה נתוך כלי שנחפס הדבר במסגר ואינו
יכול לנצח משם . ואמר אסירי לגפן עירה . ויאסור יוסף
ערכבתו ודומיה . והוא אסורה ע"י כלי כגון חדלים
ומסורים . ובחסרון האל"ף . מכית הסורים יצא למלך
(קדמא ד) כמו בית האסורים . ובנחינה העיונית אמר .
לאסור אסור על נפשו (במדרש ל"ט) והוא שיקבע לעצמו
איזה חק אם קום ועשה או שז ואל תעשה ואסור בו אם
עצמו לכלית סור ממנו . ומלס לאסור אסר . שז על
הגדר . ועל השבועה והיינו שידור נדר לאסור אסר על
נפשו בשז ואל תעשה כלכד כי אין נגדרים קום ועשה
אלת נגדרי הקדש . או שישבע שבועה לאסור אסר על
נפשו בן נקום ועשה והן בשז ואל תעשה כגון שאוכל
ושלא אוכל :

תקרא כלי האיסור שאוסרין בהם . מוסר . ונרבי
מסירות (בע דע) כמו ומוסרותיהם ינתק
(תלים קו) ומסרות ערוד מפתח (איוב ל"ט) . וכן תקרא
בית האסורים . בית הסהר . כמו ויבי שם בבית הסהר
(בראשית י"ט) והוא מקום תפיסה . שיהי' הנחפס אל'
בו . או מוסר מן החססיות . וכירתי' (ל"ז) אמר וסננו
אמו בית האסור . כי הפעם א' . ולשם כך . יקרא כל
כלי . המחפים ואוסר דבר נוול מן הגילוי והפסיה .
סדר . כמו שרד אגן הסהר (שה"ש ז') . ועגור מה
ג"כ שסידר להוראת הקדירה במה שתכלית מעשהו ג"כ
לחפוס דבר נתגבו . ונשי' שמאלית שם בשורה כמו
במשקל ובמשורה (ויקרא י"ט) שהוא כלי מחזיק דבר לח
או דבר יבש פרורי' ואוסר אותם בתוכו . וכן שם סיר
להודיח הקח כמו הנגיטך את דרכך בסירים (תושע
ב') ג"כ ע"ש שאוסר את המגע בו ואוחזו בעוקניו וכן
ג"כ שם שר להוראת השררה כמו שר נבא . שר בית
בסהר . סרים נכבדים . ג"כ ע"ש שאוסר את הדבר
שנחמנה עליו וקושרו בענין שנראה בעיניו ראוי . וכסע'
נניד' . מל' אגד מכונאר בבאור נגד . ואמר סרני
סלשמים מל' סדרה . כי היו סרי פלשמים רבים . ושעל
גביהן נקראו . סרנים . (אבר הערן) . וכל סו"ל .
נקרא הדף . נסר . והוא מל' הסרה שמסירין אותו מן
ספדין . וכן נסורת של חרשים . והן ספרורים שספיר
המגדלה מן העץ :

ועור נמנא מגורת סר שם מסר . והוא מורה
על ההסרה ואיסור יחד . כמו וימסרו מאלסי
ישראל (במדרש לא) דהיינו שהוסרו משאר החיל ונתמנו
להיות נבא מלחמה . וכן למסר מעל (שם) ואמר
(שמואל א' בא) המוסרים חלפני הי' (הין גמחה) .
וסעם חלפני כסעם מנגד ותשכ לו מנגד . שיש שם
קרוב ורחוק בבית אחת . וכן הוא והעשר והכבוד חלפני .
כי נאמח אין ראוי ליחס לו כביכול י"ח אלה הדברים
הגשמיים ע"י הקנין הגמור . אבל המכוון אמנם בכני
לפני ע"י הקנין כשהוא מחילד לחופלת אותו שהוא חלפני
דהיינו הגברא :

יריעה כג :

נמ' ברח' . המונח בשחופס . הוא הערידה ממקום
סכנה ע' תנועה גשמיית (ריא פא.כט) . והמדר'
ביניהם . כי שם ברח' . הנחמו על טעל הכריחה
הנעשה בלנעה דהיינו באופן שלא הרגיש בו המיזר . אם
שלא הרגיש ביציאתו כל עיקר שהלך . באישון לילה ואפלה
וכיוצא בזה . או אף שהרגיש ביציאתו אבל לא הרגיש
בכוונתו שדעתו לברוח . שהי' הכוונה הולך משם כמי
שמטייל ודעתו לחזור כלי תקון והזמנה מה שצריך להולכי
דרכים וכדומה לזה מן התחבולות שיעשה הכורח כדי
להסתר ענינו . וסמושי ברח' רבים . אמר ותברח
מסניה . ויברח משה . בברחו מפני אבשלן (דורדגא.מ) :
ודבר רוב הבריות הם על אופן שאיך הכורח יודע אל'
יברח . אבל הוא בורח סתם כדי לנצח מלחמו .
ויצליהו רגליו למקום שיהי' ויש בריחות . שהומין לו
הכורח במחשבתו . את המקום שיברח לשם כאשר עלה
על דעתו לברוח . וזה ממה שהוא משער שאותו המקום
שהומין לו . הוא היותר מחשך להצלתו לפיכך הוא נסנה
לשם . ובפיתושי זה המין הבריחה . כמלון סמ"ד כנוי'
הקצין המקומי . אם מלת אל' . כמו ברח לך אל לבן .
ואם למ"ד הקנין כמו ויברחו איש לשדהו (נחמיה י"ג) .
ואם הלי' בסוף החלה במקום למ"ד בפסלה . כמו לער
תרשישה (יונה א') וע"י המליצה אף צלל למ"ד . כמו
ויברח יעקב שדה ארס . ואמר ועתה ברח לך אל מקומך
(במדרש כ"ד) כי אע"פ שלא הי' שם העלמת ידיעה
בבריחה כי הלא הי' עלק בעצמו מרשה אותו לכך . נוסל
בו לשון ברח' דהיינו שיבקש לו תחבולה לנצח משם
במכוד שלם בגוסו אחר שמדת דינו של מלך מחומה עליו
ובשמוש הפיוני אחר בברחו לא ראו טובה ויברח ככל ואל
יעמוד . (איוב פ' י"ד) כלומר שנשמת וחלק הדבר מכלי
סהרגיו